

Nauczyciel w ekosystemie dziecka z niepełnosprawnością - perspektywa edukacji włączającej

Krzysztof Gerc

Zakład Psychologii Rozwoju i Zdrowia

**Instytut Psychologii Stosowanej
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie**

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Kategorie *pulsujące* w psychologii rehabilitacji:

- ***Kategorie*** - pojęcia strukturotwórcze o wysokim stopniu ogólności, otwarte, sygnalizujące obszar określonej problematyki.
- **Źródłem *kategorii*** są żywe, pełne napięć „pulsujące” fakty i zjawiska obecne w praktyce.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Trzy modele niepełnosprawności a kontekst inkluzji...

- **117,4 tys. dzieci objętych jest WWR**
- **wśród 4,7 mln uczniów u ponad 5% orzeczono potrzebę kształcenia specjalnego**
- **65%** (120 tys.) dzieci objętych kształceniem specjalnym uczy się w szkołach ogólnodostępnych (**decyzja rodziców**)
- **85%** (37 tys.) w przedszkolach ogólnodostępnych (**decyzja rodziców**)
- **ponad 1/3** uczniów korzysta z pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- **9% dzieci i młodzieży doświadcza problemów psychicznych wymagających pomocy systemu ochrony zdrowia**

Źródło: E. Neroj, MEiN – dane z SIO za rok 2022

Model medyczny

naruszenie struktur ciała lub jego sprawności, które jest równoznaczne z ograniczeniami (***uszkodzenia***)

Gdzie jest zlokalizowana niepełnosprawność?

**W jednostce – w budowie jej ciała,
w funkcjonowaniu organizmu.**

Rehabilitacja: medyczna

Model biopsychospołeczny

pogarszający się stan funkcjonowania, który przekłada się na obserwowane ograniczenia funkcjonalne (*ograniczenia aktywności*)

Gdzie zlokalizowana jest niepełnosprawność?
Na styku jednostka-otoczenie.

Rehabilitacja: usprawnianie, adaptacja

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Model społeczny

brak zdolności do działania z powodu opresji ze strony społeczeństwa (***ograniczenia uczestnictwa***)

Gdzie zlokalizowana jest niepełnosprawność?

Na zewnątrz – w społeczeństwie.

▫ **Rehabilitacja: włączanie, usuwanie barier**

Pryncypia i cele współczesnej rehabilitacji:

- odejście od modelu medycznego w kierunku **modelu biopsychospołecznego**;
- deinstytucjonalizacja („**rehabilitacja środowiska osób z niepełnosprawnością**” Kowalik, 2017);
- zwiększenie wpływu osób z niepełnosprawnością na efektywność samej rehabilitacji;
- **uwzględnienie w rehabilitacji całego kontekstu życia osoby.**

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wyzwania psychologii rehabilitacyjnej w kontekście inkluzji:

- Ocena diagnostyczna i cele leczenia w zaburzeniach związanych z niepełnosprawnością **są nadmiernie skoncentrowane na kryteriach diagnostycznych** / np. statusie i nasileniu autyzmu, kwalifikacji IQ...
- Cele oceny i rehabilitacji są poddawane modyfikacji: *od statusu diagnostycznego do oceny indywidualnego funkcjonowania i jakości życia konkretnego człowieka.*
- **Koncentracja na ocenie zasobów jest warunkiem zmiany** paradygmatu stosowania wiedzy psychologicznej w praktyce rehabilitacyjnej **w kierunku lepszego zrozumienia, wsparcia i interwencji w zakresie wspierania rozwoju osoby z niepełnosprawnością.**
- Praktyka kliniczna i edukacyjna potrzebują nowych narzędzi przydatnych do oceny swoistych wymiarów funkcjonowania i jakości życia ON, aby skuteczniej pokierować zmianą rozwojową (np. podstawowe zestawy ICF).

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

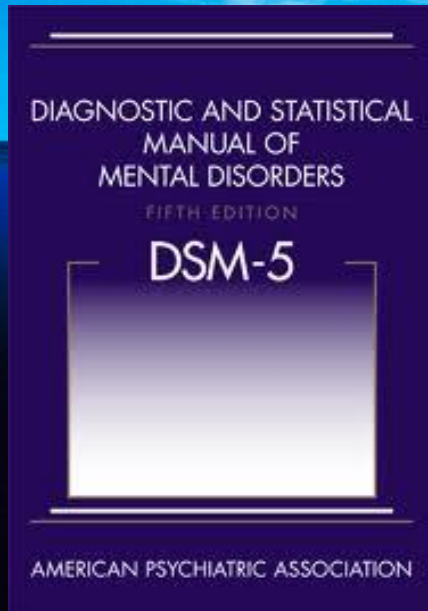

Rzeczpospolita
Polska

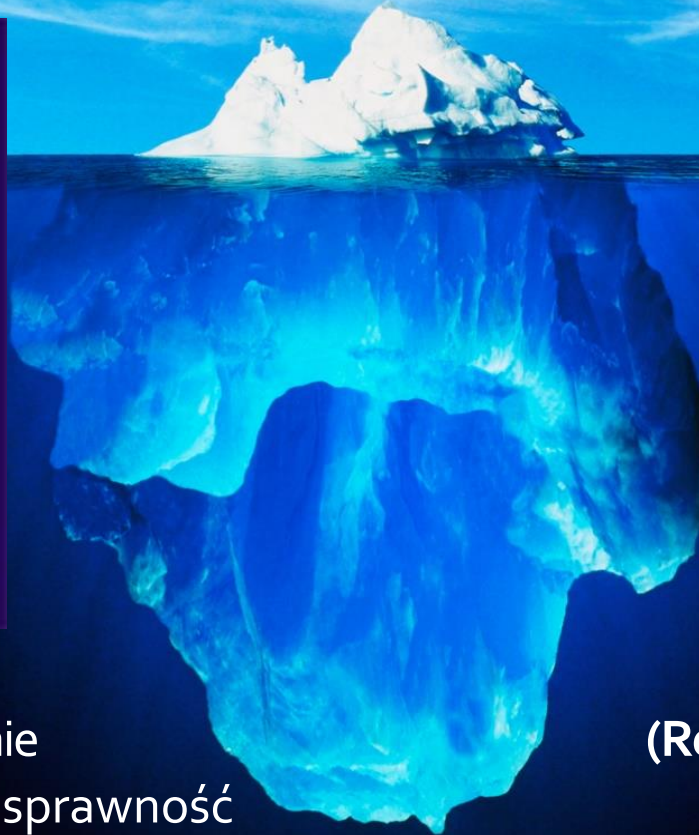
Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Symptomy / Diagnoza

Funkcjonowanie
Sprawność & Niepełnosprawność

(Rehabilitacja / Zdrowie)
Jakość życia

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

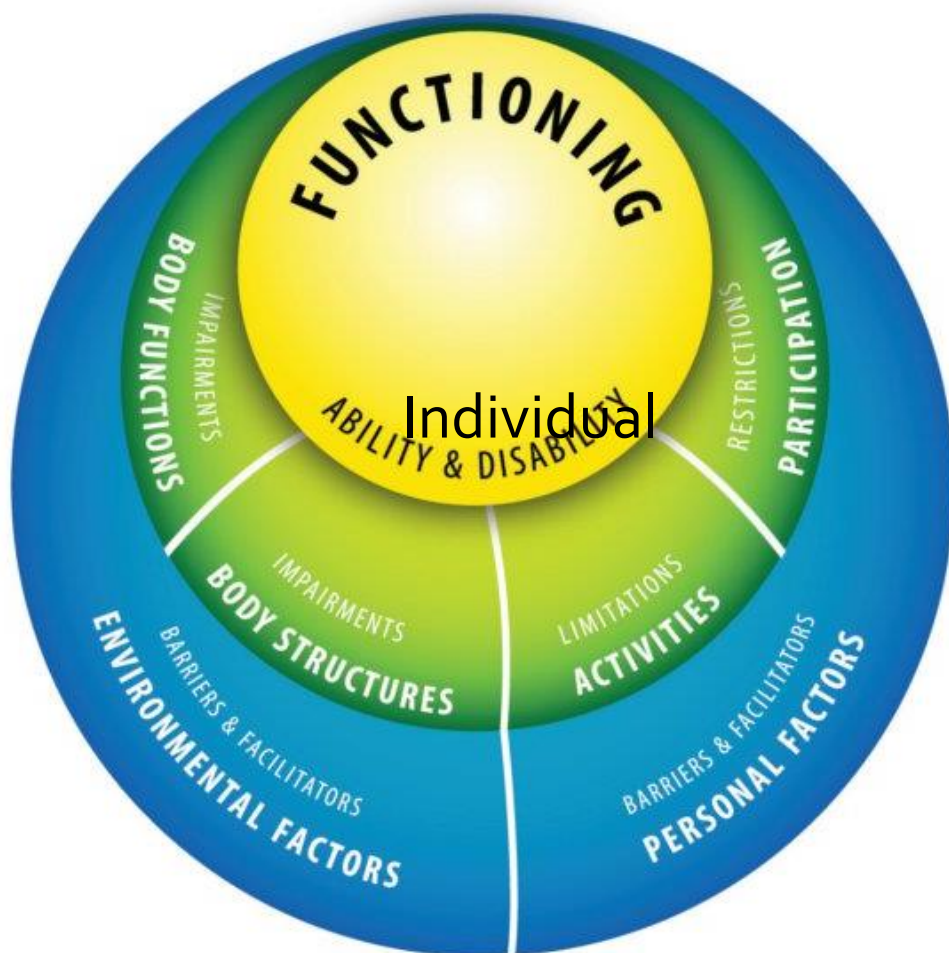
Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

International Classification of Functioning Disability & Health (ICF/ICF-CY)

<http://www.who.int/classifications/icf/en/>

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

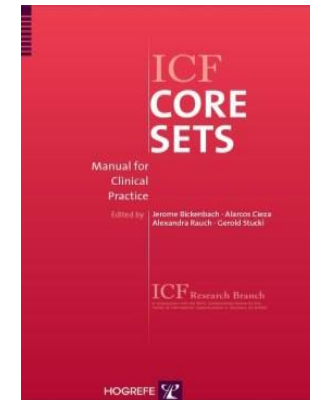
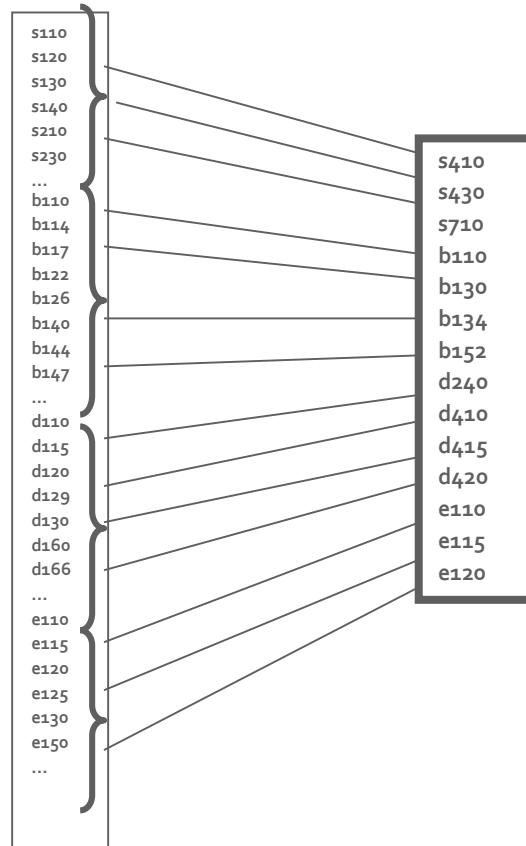
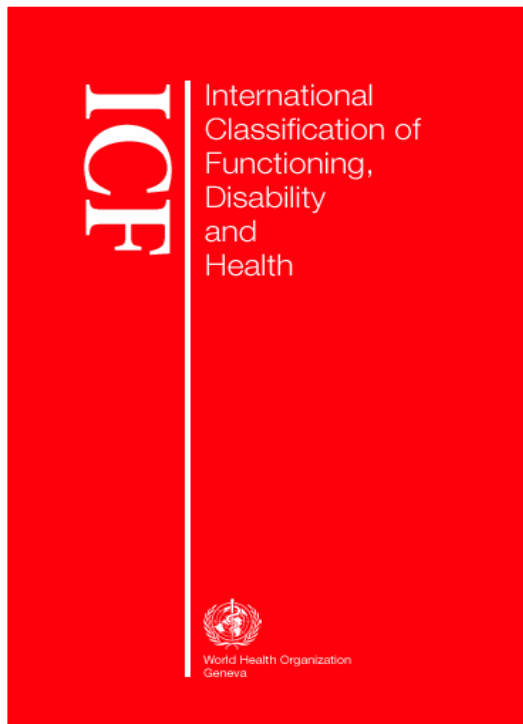
Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Łączenie ICF z ćwiczeniami przy użyciu zestawów podstawowych

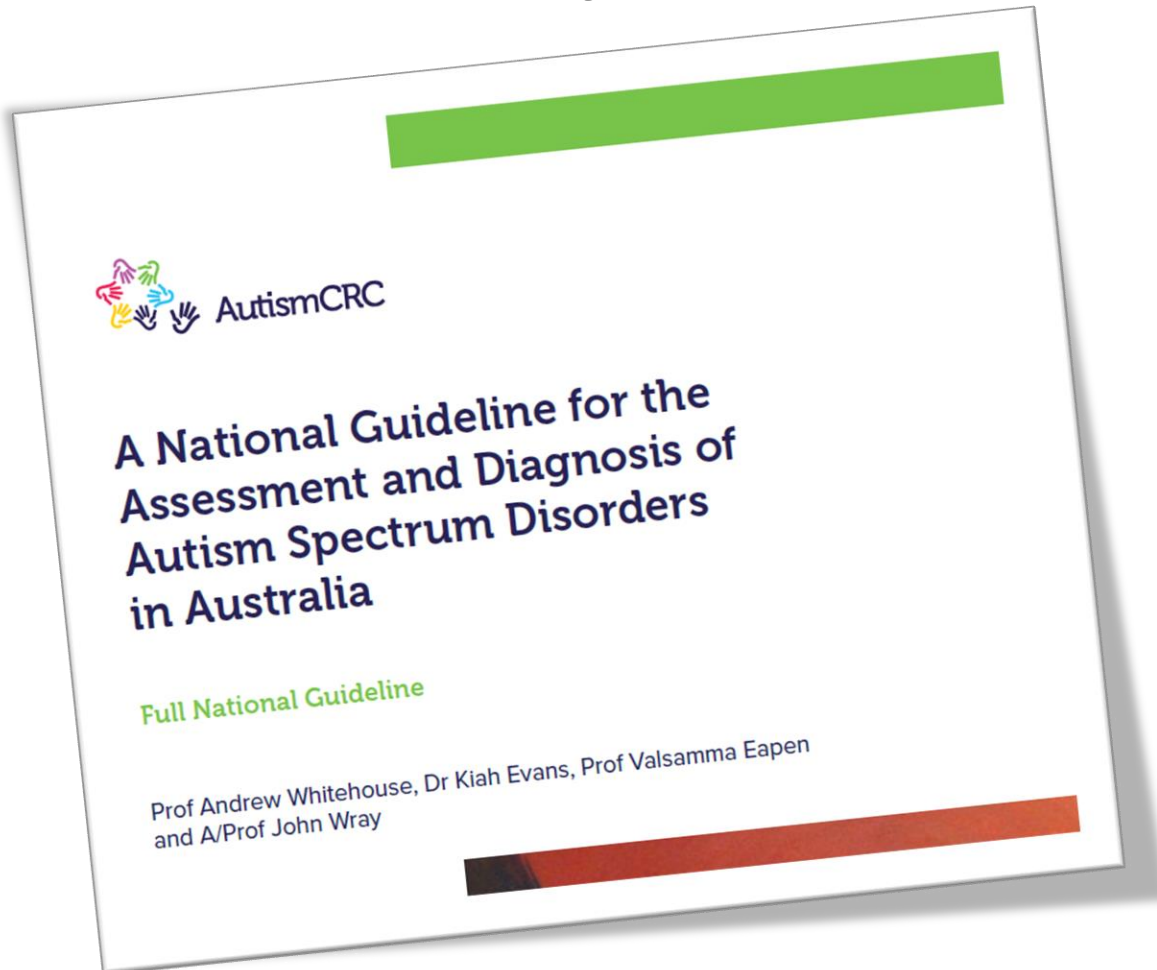
ICF(-CY)
1685 kategorii!

Krótkie listy
z kategoriami ICF

oparte na
rygorystycznie
weryfikowanych
dowodach

Podobne rozwiązania zastosowano np. w Australii.

- ICF jako ramy oceny
- Zestawy podstawowe zalecane do opracowywania / sprawdzania narzędzi

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Co usprawnić, a co zmienić w ekosystemie dziecka z niepełnosprawnością?

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

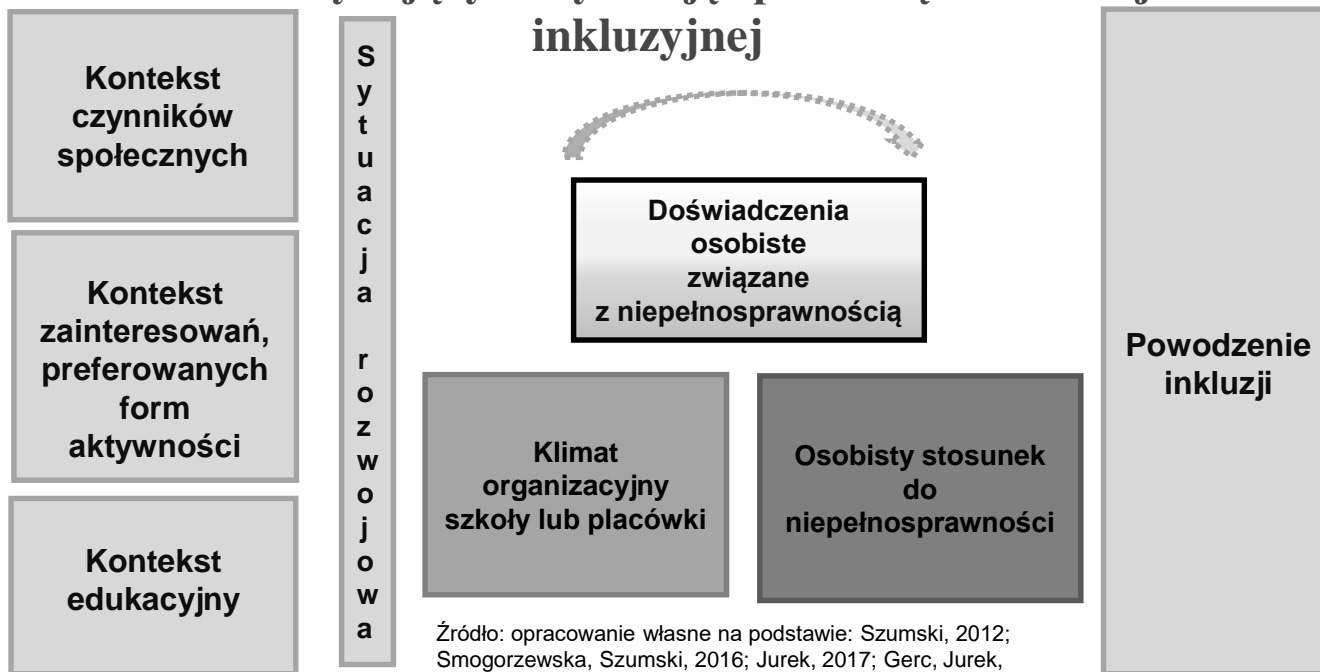

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

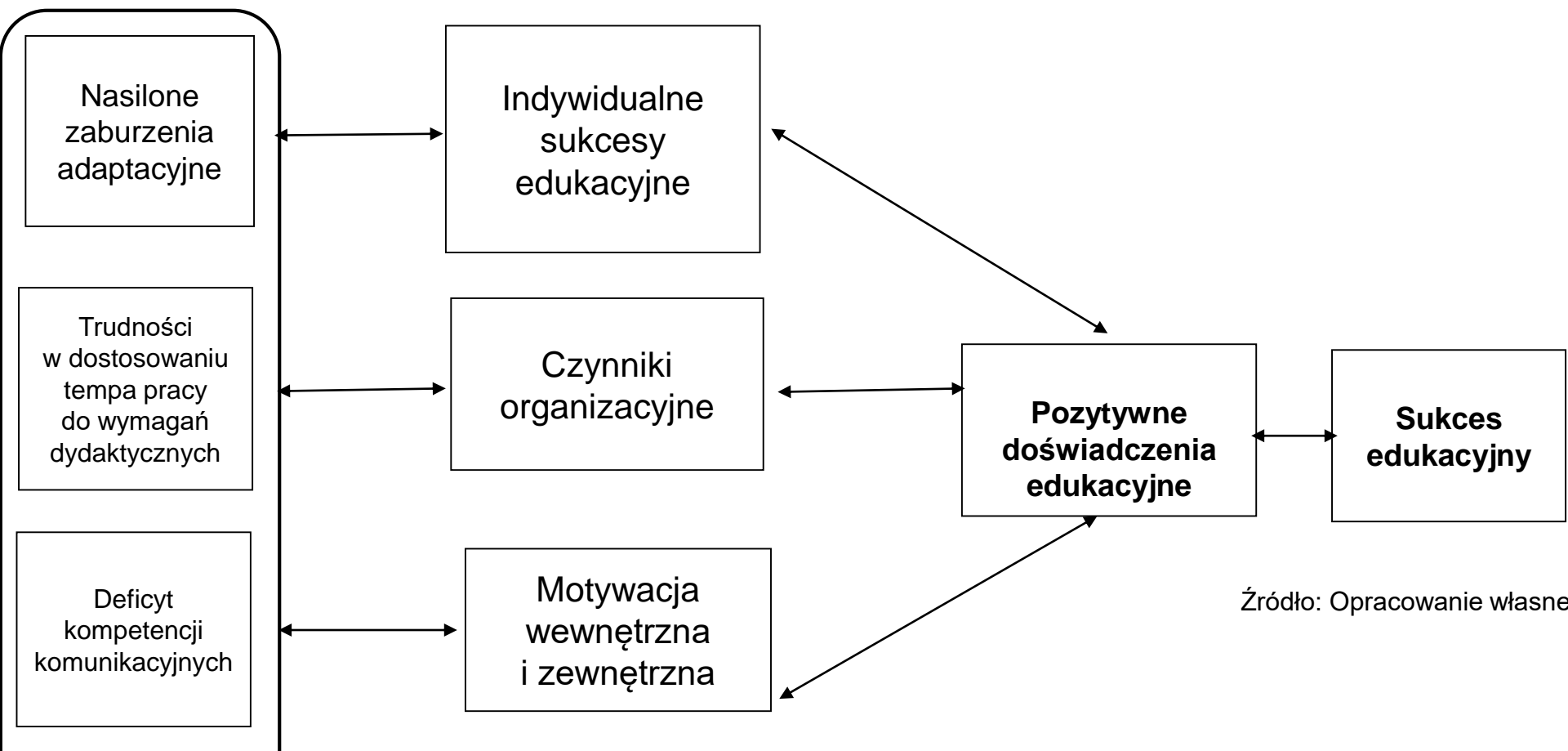
**Ryc. 1 Model powiązań między zmiennymi
charakteryzującymi sytuację społeczną w edukacji
inkluzyjnej**

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Szumski, 2012; Smogorzewska, Szumski, 2016; Jurek, 2017; Gerc, Jurek, 2014; 2019).

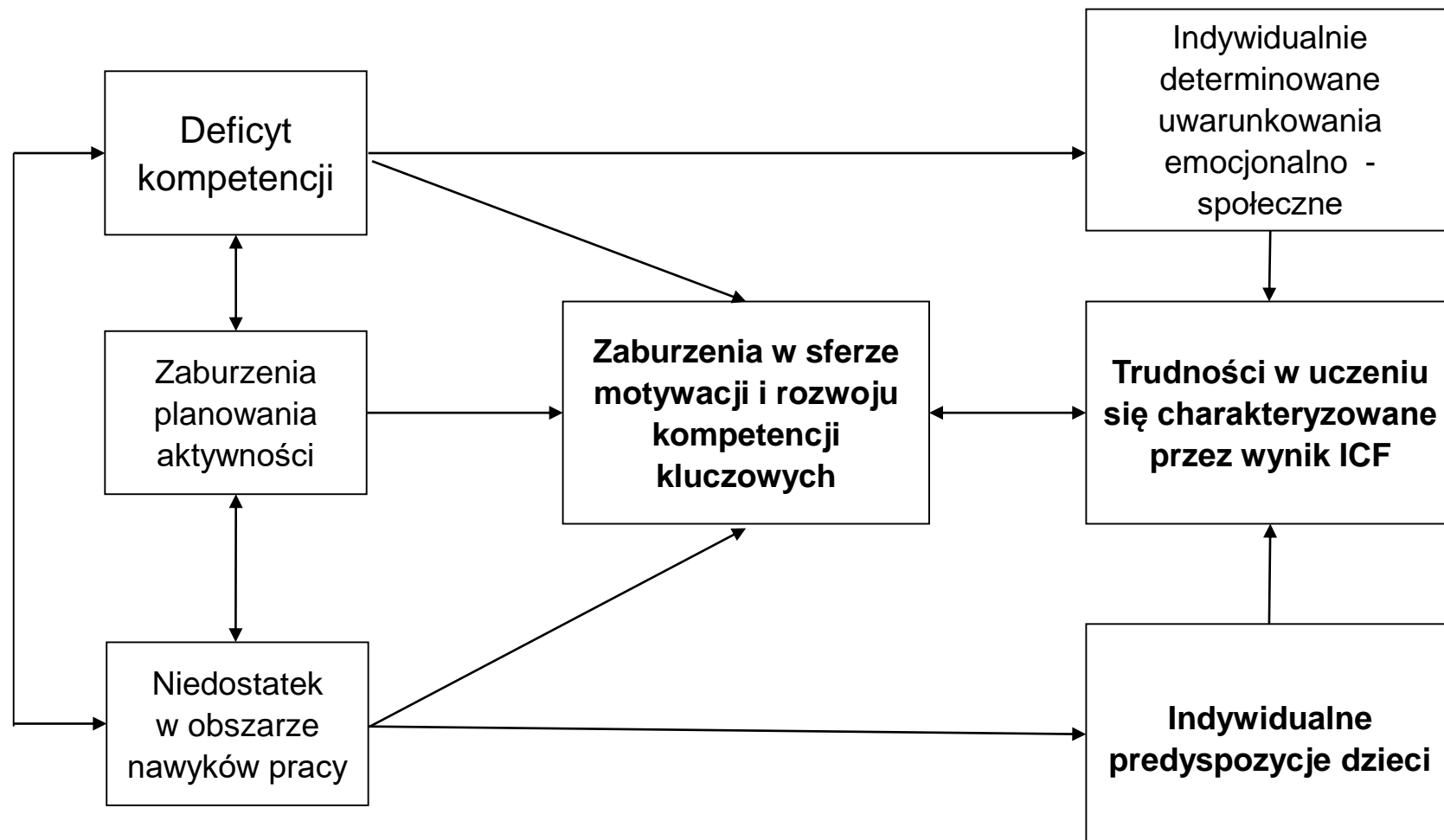

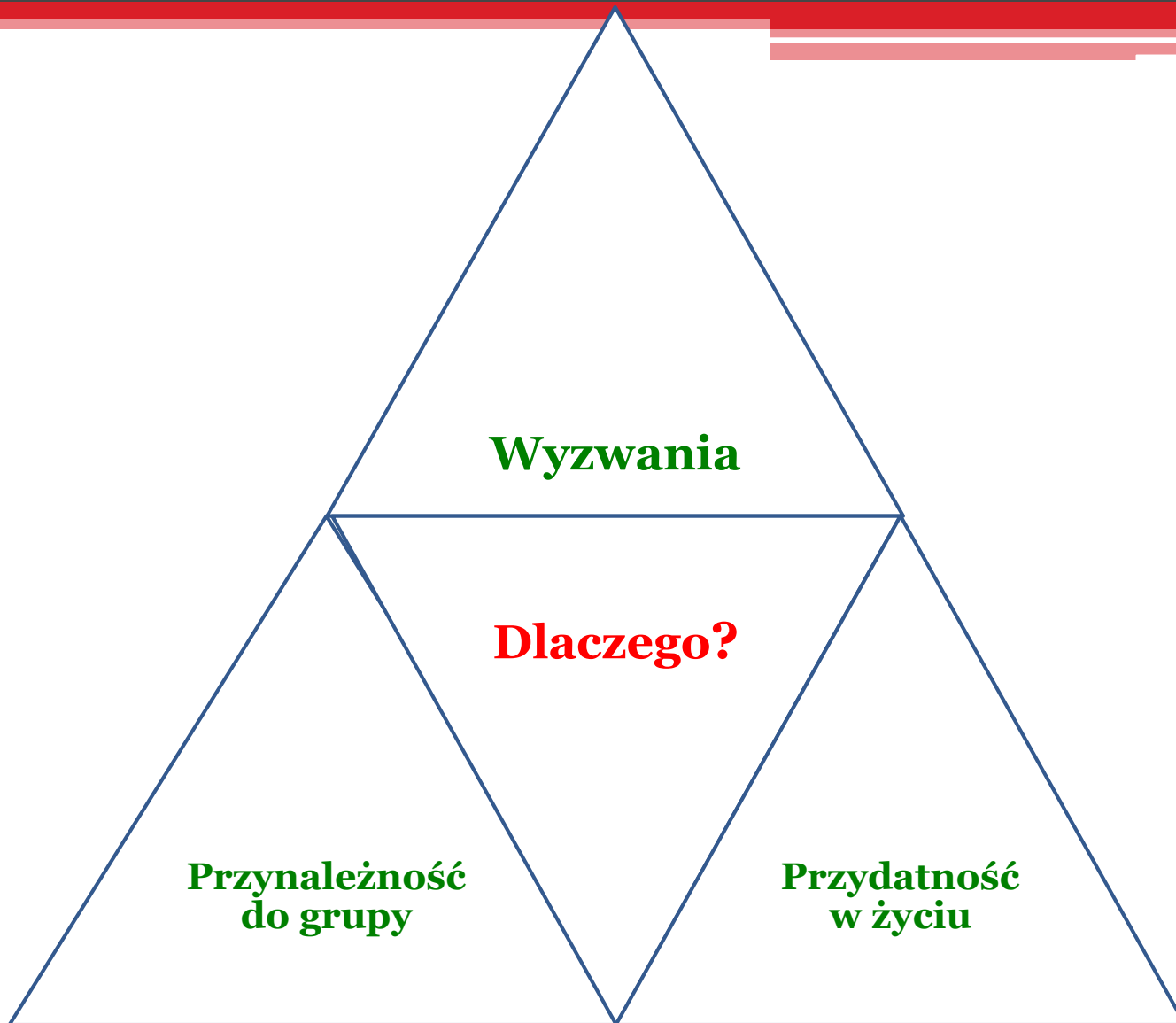
Ryc. 2 Schemat uwarunkowań niepowodzeń inkluzji jako konkluzja z badań własnych (perspektywa nauczyciela)

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 3 Schemat uwarunkowań niepowodzeń inkluzji jako konkluzja z badań własnych (perspektywa ucznia)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

